

Nr 18.

Utlåtande med anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda hemställan om anslag till Befrämjande av landsbygdens elektrifiering jämte i ämnet väckta motioner.

Kungl. Maj:t har i årets statsverksproposition (IX ht, p. 124, s. 239—240) föreslagit riksdagen att till Befrämjande av landsbygdens elektrifiering för budgetåret 1954/55 anvisa ett reservationsanslag av 4 000 000 kronor, vilket i förhållande till innevarande budgetår innebär oförändrad medelsanvisning.

I samband med denna anslagspunkt har utskottet behandlat följande inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade motioner, nämligen

1) I: 20 av herr *Niklasson*, i vilken motion hemställts att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t anhålla om åtgärder för att kronan tillhöriga fastigheter, vilka elektrifieras genom distributionsföretag, må upplåta mark för ledningars framdragande på samma villkor, som gäller för distributionsföretagets övriga konsumenter, samt att samma förfaringssätt må tillämpas även beträffande ecklesiastiska fastigheter;

2) I: 253 av herr *Tjällgren m. fl.* likalydande med II: 419 av herr *Andersson* i *Dunker m. fl.*, vari hemställts, att riksdagen måtte dels besluta, att lån ur kraftledningslånefonden må beviljas åt distributionsföretag, som av elektrifieringsberedningen befinnes vara lämpligt organiserat, även för förnyelse, omläggning eller förstärkning av distributionsnät, dels hos Kungl. Maj:t anhålla om förslag snarast möjligt i överensstämmelse med motionernas syfte rörande ändrade grunder för kraftledningslånefonden i fråga om säkerhet och låneränta; samt

3) I: 370 av herr *Hermansson, Herbert, m. fl.* och II: 470, likalydande, av herr *Andersson* i *Brämhult m. fl.*, vari hemställts, att riksdagen måtte till Befrämjande av landsbygdens elektrifiering för budgetåret 1954/55 anvisa ett reservationsanslag av 5 000 000 kronor.

Beträffande de skäl, som anförts av motionärerna, torde utskottet få hänvisa till innehållet i motionerna.

Över motionerna I: 20 samt I: 253 och II: 419 har inhämtats remissyttrandet.

Elektrifieringsberedningen har hemställt, att anslaget skall höjas med 2 000 000 kronor. Såsom motivering härför har beredningen anført bland annat följande.

Vid slutet av budgetåret 1952/53 fanns ej slutbehandlade ansökningar till ett belopp av 4 500 000 kronor.

För innevarande budgetår räknar beredningen med bidragsanspråk av i stort sett samma storleksordning som under de två senaste budgetåren, eller omkring 5 000 000 kronor. De sammanlagda bidragsanspråken fram till den 1 juli 1954 kan alltså beräknas till (4 500 000 + 5 000 000 =) 9 500 000 kronor. Härav kan 4 000 000 kronor täckas av medelsanvisningen för innevarande budgetår. De bidragsanspråk, för vilkas täckande anslagsmedel saknas, skulle följaktligen utgöra (9 500 000 — 4 000 000 =) 5 500 000 kronor.

Under förutsättning att ansökningar inges i oförändrad takt nästa budgetår, kommer de sammanlagda anspråken på bidrag att uppgå till (5 500 000 + 5 000 000 =) 10 500 000 kronor. För att balansen vid slutet av budgetåret 1954/55 ej skall bli större än den redan stora balansen vid slutet av budgetåret 1952/53 erfordras alltså (10 500 000 — 4 500 000 =) 6 000 000 kronor för budgetåret 1954/55.

Departementschefen har anfört följande.

»Elkraftutredningen har under förra året till Kungl. Maj:t avlämnat förslag till provisoriska åtgärder för statligt stöd åt upprustning av elektriska distributionsnät på landsbygden, varvid även behandlats frågor, som sammanhänger med stödåtgärder till nyelektrifieringar. Genomförandet av detta förslag skulle betinga en högst avsevärd medelsanvisning. Enligt vad jag inhämtat beräknas emellertid elkraftutredningen inom den närmaste tiden inkomma med sitt slutbetänkande. För att kunna taga behörig hänsyn till vad däri kan komma att föreslås är jag icke beredd att nu framlägga något förslag om provisoriska åtgärder. Med den uppräknade av anslaget, som ägde rum för innevarande budgetår, torde likväl icke oväsentligt ökade möjligheter föreligga att tillgodose de ändamål, som avses med anslaget. Icke minst torde detta gälla upprustningen av redan befintliga distributionsnät för vilket bidrag redan nu kan utgå enligt beslut av 1952 års riksdag. Jag föreslår därför, att anslaget för nästa budgetår uppföres med ett oförändrat belopp av 4 000 000 kronor.»

I remissyttrande över motionen I: 20, vilket dagtecknats den 26 februari 1954, har *kommerskollegium* med överlämnande av yttrande från elektrifieringsberedningen anfört i huvudsak följande.

Bestämmelser rörande framdragande av elektriska starkströmsledningars inom område för kronoegendom m. m. återfinnes i 10 § av Kungl. Maj:ts stadga den 5 maj 1939 om elektriska starkströmsanläggningar (SFS nr 200/1939). Föreskrifterna i sagda paragraf har senast ändrats genom kungörelsen den 31 oktober 1952 (SFS nr 684/1952).

Bestämmelserna är väsentligen hämtade från § 8 i kungörelsen den 19 maj 1916 med vissa bestämmelser rörande elektriska starkströmsledningars ordnande i förhållande till trafikleder och svagströmsledningars m. m. (SFS nr 173/1916). Sistnämnda författning ändrades sedermera genom kungörelse den 29 september 1933 (SFS nr 562/1933) på grund av tillkomsten av ecklesiastika boställsordningen den 30 augusti 1932 (SFS nr 400/1932).

Föreskrifterna i 1916 års kungörelse har tidigare föranlett en motion med delvis samma syfte som den nu föreliggande. Kollegium åsyftar härvid motionen II: 141 vid 1921 års riksdag.

I denna motion framhölls sålunda bl. a., att jämlikt 1916 års kungörelse skulle vid elektrifiering på landsbygden en nämnd utses av vederbörande parter för bestämmande av den ersättning, som för ifrågakommande intrång

kunde anses skälig. Enligt motionärens åsikt försvårade denna omständighet storligen den ekonomiska sidan av företaget och borde enligt motionen kunna undanröjas, då elektrifieringen vore en allmännyttig sak, varav jämväl, åtminstone i många fall, även vederbörande innehavare av prästgård och löneboställe finge del. Med anledning härav hemställdes om sådan ändring i kungörelsen att elektriska ledningar finge fritt och utan ersättning framdragas över mark, tillhörig ecklesiastika boställen.

Över sistnämnda motion avgavs utlåtande av andra kammarens femte tillfälliga utskott vid sistnämnda riksdag. I detta utlåtande hette det beträffande ersättningsfrågan, att utskottet icke kunnat följa motionären. Utskottet ansåge sig så mycket mindre kunna förorda, att enskilda skulle äga att fritt framdraga ledningar å kronomark, som enligt vad utskottet inhämtat, statens egna verk, vattenfallsstyrelsen och andra, finge gälda sådan ersättning till domänstyrelsen och andra myndigheter, som förvaltade kronoegendomar. Vidare måste naturligen boställshavare och arrendatorer vara behållna vid sin rätt till ersättning. Visserligen syntes det ej vara oförenligt med rättvisa och billighet att, då elektrifiering av ecklesiastika bostäder i samband med enskilda egendomar företoges, de förra borde avstå mark utan ersättning för ledningarnas framdragande, då de senare gjorde det, men detta borde i så fall gälla alla kronan tillhöriga domäner och icke blott det slags boställen, vilka motionärens framställning avsåge. Utskottet hemställde slutligen, att ifrågavarande motion icke måtte till någon andra kammarens åtgärd föranleda.

En väsentlig skillnad mellan denna tidigare motion och den nu föreliggande är givetvis, att 1954 års motion avser icke blott ecklesiastika fastigheter utan även kronan tillhöriga fastigheter samt att den åsyftar icke obelingat fri upplåtelse utan allenast upplåtelse på samma villkor, som gäller för vederbörande distributionsföretags övriga konsumenter.

I sammanhang härmed må nämnas, att då det gäller ärenden, som innefattar ansökan om medgivande att framdraga ledningar över ecklesiastisk mark eller mark under förvaltning av Uppsala eller Lunds universitet, skall dessa ärenden avgöras av Kungl. Maj:t, därest kommerskollegium och vederbörande stiftsnämnd respektive universitet icke är i frågan ense. I övriga sådana ärenden är beslutanderätten jämlikt Kungl. Maj:ts beslut den 8 december 1950 delegerad på kommerskollegium.

Beträffande ersättningsfrågans behandling vid framdragande av elektriska ledningar från distributionsföreningar till enskilda fastighetsägare må nämnas, att intill senaste tid enskild konsument vanligt torde haft att avgiftsfritt upplåta erforderlig mark, som av honom ägts eller innehafts. En dylik skyldighet till fri upplåtelse torde emellertid numera i regel vara inskränkt till de fall, då det är fråga om ledningar till konsument själv eller närboende.

I vattenfallsstyrelsens senaste förslag till normalstadgar för elektriska distributionsföreningar heter det i förevarande avseende (i 4 §): »Medlem är skyldig att upplåta erforderlig mark för framdragande och bibehållande för all framtid av vattenfallsstyrelsens byggleddningar och föreningens ledningar mot en ersättning, som i fråga om vattenfallsstyrelsens ledningar bestämmes enligt dess värderingsnormer och i fråga om föreningens ledningar beräknas efter av (föreningens-)styrelsen fastställda allmänna grunder.» Även i de fall, då sagda normalstadgar tillämpas, torde emellertid vederbörande föreningsstyrelser, då det gäller framdragande av föreningarnas egna ledningar, vanligen icke finna anledning att utgiva någon ersättning till medlem av föreningen.

I likhet med elektrifieringsberedningen ansluter sig kommerskollegium i princip till de av motionären framförda åsikterna, att de av kronan ägda

fastigheterna och de ecklesiastika fastigheterna ej bör stå i förmånsställning, när det gäller skyldighet att upplåta mark för den lokala elektrifieringen inom ett område. Härför talar i första hand rena rättvisesynpunkter, men även intresset av att underlätta elektrifieringen på landsbygden. När det gäller fastigheter av här ifrågavarande slag kan det nuvarande systemet i många fall medföra ett tidsödande och kostnadskrävande värderingsförfarande, och distributionsföretagen kan härigenom åsamkas betydande svårigheter och kostnader.

Med hänsyn till den mångfald olika intressen, som beröres av förevarande spørsmål, synes emellertid detsamma icke kunna avgöras, utan att frågan först göres till föremål för närmare utredning. Under hänvisning till vad nyss anförts får kommerskollegium fördenskull förorda att närmare utredning måtte verkställas rörande förutsättningarna för att mark från kronan tillhöriga fastigheter ävensom ecklesiastika fastigheter, vilka elektrifieras genom distributionsföretag, måtte upplåtas för ledningars framdragande på samma villkor, som gäller för distributionsföretagets övriga konsumenter.

I sitt nyssnämnda till kommerskollegium den 22 februari 1954 avgivna yttrande har *elektrifieringsberedningen* anförts, bland annat, följande.

I motionen har framhållits, att distributionsföretagens medlemmar och abonnenter i regel fått ikläda sig skyldighet att tillhandahålla fri mark för framdragande av ledningar vid utbyggande av ledningsnät för landsbygdens elektrifiering. Vidare har angivits, att kronans fastigheter liksom ecklesiastika fastigheter oftast undandragits denna skyldighet genom att arrendatorn i stället för jordägaren tecknat medlemskap eller abonnemang hos distributionsföretaget, att ersättning i regel kräves vid framdragande av högspänningsledning, särskilt genom skogsområden, enligt normer för utomstående samt att värderingsförfarandet blir relativt tidsödande och kostnadskrävande. Det kan enligt motionen också inträffa, att distributionsföretag för undvikande av svårigheter av antytt slag planerar sina nät så, att fastigheter av ifrågavarande slag icke beröres av vissa ledningar, även om näten därigenom får en mindre tillfredsställande utformning.

Motionären har erinrat om att företagen står inför en omfattande, kostnadskrävande upprustning av elnäten och anser att företagen bör utan dröjsmål befrias från de nämnda svårigheterna och kostnaderna vid framdragandet av ledningarna. Något acceptabelt skäl har ej ansetts förefinnas att låta av kronan ägda samt ecklesiastika fastigheter stå i förmånsställning. Vidare har framhållits, att ifrågavarande fastigheter icke torde komma att utnyttjas i obehörig grad för ledningars framdragande, och att planläggningen av ledningsnäten i regel torde göras av statliga organ, när det gäller kraft från vattenfallsstyrelsens anläggningar.

Vid handläggandet av frågor om statsbidrag från anslaget till Befrämjande av landsbygdens elektrifiering har tillämpats, att kostnaderna för marklösen i regel icke medräknas i de kostnader, för vilka statsbidrag skall lämnas. Ej heller medräknas sådana kostnader i prestationer, som föreskrives som minimiinsatser från lokalintressets sida. Anledningen härtill är bl. a., att det ansetts rimligt, att konsumenterna skall i samråd med distributören söka sinsemellan ordna upp markförhållanden så, att ett nät kan byggas av distributionsföretaget utan marklösensättningar för företaget. Som regel uppstår för beredningens del ej några problem i de fall, då det nät, som skall utföras, i huvudsak endast berör mark tillhörande konsumenter, som skall anslutas till nätet. I vissa fall, då det framhållits, att någon eller några markägare får vidkännas särskilt stort markintrång

i förhållande till övriga, har beredningen rekommenderat ett kompensationsförfarande, som fördelar markkostnaderna på de olika markägarna, exempelvis värdering av intrånget och utskiftning av kostnaderna på samtliga de tillämnade konsumenterna. Då ledningar måste framdragas över mark, som ej tillhör de tillämnade konsumenterna, uppstår emellertid viss tveksamhet i fråga om markersättning, dock i regel ej inom sådana distributionsföretag, där konsumenter, som redan fått sin elektrifieringsfråga ordnad, har skyldighet att kostnadsfritt upplåta mark för företagets ledningar till andra konsumenter. Vid handläggande av sådana frågor har i enstaka fall framhållits de svårigheter, som angivits i motionen, och beredningen har i särskilda fall funnit motiverat att ersättning medräknas i kostnadskalkylen.

I vad avser de av motionären framförda synpunkterna rörande planläggningen av landsbygdsnäten synes böra framhållas, dels att en mycket stor del av planläggningen utföres av distributionsföretagen själva eller av enskilda konsulterande organ, dels att ett landsbygdsnät för ett visst område kan planläggas på olika, i och för sig tekniskt likvärdiga sätt med för markägarna olika intrång som resultat. För åstadkommande av utjämning har i vissa fall ersättning till samtliga markägare ifrågasatts, en metod som torde vara användbar även om den kan få en återverkan på eltaxorna inom distributionsföretaget. I sådana fall, då vederbörande distributionsföretag kan påvisa, att behövlig hänsyn i rimlig grad tagits till de olika fastighetsinnehavarnas intressen, icke minst skogsintresset, synes den ifrågasatta skyldigheten att upplåta mark utan ersättning kunna godtagas. Ett reservationslöst godtagande av dylik skyldighet synes, med hänsyn till den nyss berörda omständigheten att en anläggning kan utföras på olika sätt, ej kunna rekommenderas. Beredningen ansluter sig i princip till de av motionären framförda åsikterna, att de av kronan ägda fastigheterna och de ecklesiastiska fastigheterna ej bör stå i förmånsställning, när det gäller skyldighet att upplåta mark för den lokala elektrifieringen inom ett område.

Domänstyrelsen har i remissyttrande över motionen I: 20, dagtecknat den 26 februari 1954, framhållit att styrelsen icke anser någon ändring påkallad av de principer, som styrelsen i förevarande hänseende tillämpar beträffande kronan tillhöriga fastigheter, vilka står under domänverkets förvaltning. Såsom motivering härför har styrelsen anfört följande.

Motionären hemställer att riksdagen ville besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte föranstalta därom att kronan tillhöriga fastigheter, vilka elektrifieras genom distributionsföretag, må upplåta mark för ledningars framdragande på samma villkor som gäller för distributionsföretagets övriga konsumenter. Då för domänverkets vidkommande mycket generösa grunder under en längre tid tillämpats, är en mera ingående behandling av frågan måhända överflödigt. Till förtydligande anser sig styrelsen dock böra framlägga de principer, som styrelsen i förevarande hänseende för närvarande tillämpar.

För att erhålla överskådlighet redogöres för olika typfall.

1. Kronan är medlem av distributionsförening. Ersättning utgår varken för skogsmark eller utarrenderad mark, även om ledningarna icke framdragits för elektrifiering av egendomen.

2. Arrendator är medlem av distributionsförening.

a) Ledningen är framdragen för elektrifiering av egendomen. Upplåtelse av såväl inägo- som skogsmark är avgiftsfri. Detta gäller även för den del av ledningen, som icke erfordras för egendomens elektrifiering.

b) Ledningen är icke framdragen för elektrifiering av egendomen. Upplåtelse av inägomark är avgiftsfri. Ersättning utgår däremot för skogsmark.

3. Kronan eller arrendator är ej medlemmar av distributionsförening. I enstaka fall ingår kronan eller arrendator icke som medlemmar utan är endast abonnenter. Då med abonnentsvillkoren följer skyldighet att upplåta fri mark, förfaras på enahanda sätt som beträffande 2 a).

Dessutom brukar domänstyrelsen upplåta mark kostnadsfritt, när ledningen framdrages för elektrifiering av på kronans mark uppförda enskilda tillhöriga villafastigheter.

Vid elektrifiering i egentliga skogsbygder, framför allt i Norrland och övre Dalarna, tar styrelsen vidare alltid hänsyn till om genom ledningens framdragande ett allmänt bygdeintresse tillgodoses, i vilket fall styrelsen icke kräver ersättning, även om kronan för sin del icke har direkt nytta av elektrifieringen.

Såsom framgår av vad ovan sagts utgår ersättning till domänfonden endast för i södra eller mellersta Sverige framdragna ledningar, vilka icke är till nytta för kronan, kronans arrendator eller enskild tillhörig, å kronans mark belägen byggnad och vilka innehas av distributionsförening, där varken kronan eller kronans arrendator är medlem eller abonnent. Dylika fall är numera tämligen sällsynta, liksom även sådana, där distributionsförening betalar ersättning för en ledning, som går över skogsmark och icke är till nytta för varken kronan eller dess arrendator, ehuru den sistnämnde är medlem i föreningen. I Norrlands skogsbygder förekommer ersättningskrav endast undantagsvis, exempelvis då distributionsförening framdrager ledningar för industrianläggning eller tillgodoser andra dylika, på ekonomisk vinst baserade kraftbehov.

För högspänningsledningar, vilka icke förser orten med kraft, utgår givetvis alltid ersättning.

I remissyttrande den 24 februari 1954 över motionen I: 20 har *elkraftutredningen av år 1943* uttalat, att den av motionären berörda frågan bör ses i ett större sammanhang, nämligen som en del av frågan om markägares medgivande — även tidigare lämnat sådant — till dragning av elektrisk ledning över hans mark samt om ersättning för intrång genom sådan ledning. Nämnda större fråga bör enligt utredningen bli föremål för en särskild undersökning. Elkraftutredningen kommer i sitt under slutbehandling varande huvudbetänkande icke att närmare gå in på densamma.

Slutligen har *kammarkollegiet* i ett den 26 februari 1954 dagtecknat remissyttrande över motionen I: 20 framhållit, att kollegiet — såvitt angår de ecklesiastiska fastigheterna — anser skäl föreligga för att riksdagen hos Kungl. Maj:t gör framställning om utredning i syfte att den ecklesiastiska egendom, som elektrifieras genom distributionsföretag, i fråga om skyldighet att upplåta mark för elektriska ledningar blir jämställd med övriga genom företaget elektrifierade fastigheter.

Enligt 10 § Kungl. Maj:ts stadga den 5 maj 1939 (nr 200) om elektriska starkströmsanläggningar, sådant författningsrummet lyder enligt kungörelsen den 31 oktober 1952, nr 684, skall vid upplåtelse av rätt att över kronoegendom framdraga starkströmsledning lända till efterrättelse vissa i särskilda punkter under nämnda paragraf upptagna bestämmelser. Den första av dessa punkter har följande lydelse:

»Vad av kronoegendomens mark för ändamålet erfordras skall för den tid, tillstånd meddelats att ha ledningen framdragen inom kronoegendomens område, upplåtas mot ersättning, som skall utgå enligt de grunder, vilka

stadgas i lagen den 12 maj 1917 om expropriation samt lagen den 27 juni 1902, innefattande vissa bestämmelser om elektriska anläggningar.

Ersättningen skall, därest ledningens innehavare så önskar, på anmälan av honom fastställas, beträffande kronoegendom som icke är av ecklesiastisk natur av den myndighet, under vilkens förvaltning egendomen är ställd, samt beträffande ecklesiastisk jordegendom av stiftsnämnden i stiftet. Det åligger ledningens innehavare att ersätta kostnaden för förrättning, som kräves för ersättnings fastställande.

I annat fall eller om ledningens innehavare icke åtnöjes med den av vederbörande myndighet fastställda ersättningen, skall den på hans talan bestämmas i den ordning som omförmäles i lagen den 12 maj 1917 om expropriation.

Boställshavare eller arrendator, vilkens rätt är beroende av upplåtelsen, äger ock, därest han ej är pliktig underkasta sig vederbörande myndighets beslut, påfordra, att ersättningen i varje fall skall bestämmas i sist nämnd ordning.»

Övriga punkter innehåller bestämmelser om platser för stolparnas nedläggande, karta över den mark, som beröres av ledningen, avverkning av träd för ledningen m. m.

Vad angår kronoegendom under domänstyrelsens förvaltning — motionen torde med »kronan tillhöriga fastigheter» närmast avse sådan egendom — har kollegiet under hand inhämtat, att domänstyrelsen numera i allmänhet brukar medgiva det distributionsföretag, som ombesörjer elektrifiering av egendomen, rätt att taga i anspråk mark för ledningars framdragande under samma villkor som gäller beträffande andra av företaget elektrifierade fastigheter, alltså under de allmänna villkor som angives i företagets reglemente.

Kollegiet, som torde ha att yttra sig i fråga om den ecklesiastiska egendomen, vill erinra om att Kungl. Maj:t genom cirkulär den 6 oktober 1933 bragt till stiftsnämndernas kännedom ett uttalande av 1933 års ecklesiastiska boställsberedning, enligt vilket hinder icke borde möta att jämkna eller avstå ersättning för elektriska ledningars framdragande å ecklesiastiskt boställe, i den mån bostället tillskyndades nytta av ledningen.

Kollegiet har införskaffat uppgifter från stiftssekreterarna rörande tillämpad praxis på området inom de skilda stiftet. Enligt dessa uppgifter har nämnda praxis varit något växlande, men merendels synes det i cirkuläret återgivna uttalandet av boställsberedningen ha tjänat till ledning i ersättningsfrågan. Stiftssekreteraren i Strängnäs har icke inkommit med något skriftligt yttrande men per telefon meddelat, att i Strängnäs stift markupplåtelse å de ecklesiastiska fastigheterna regelmässigt skett på samma villkor som markupplåtelse å enskildas fastigheter.

De i cirkuläret angivna ersättningsgrunderna — vilka sålunda innebär att jämkning i eller avstående från ersättning må medgivas, endast i den mån ledningen blir till direkt nytta för den ecklesiastiska fastigheten — torde väl i och för sig kunna anses skäliga. Det torde emellertid alltmer ha framstått som otillfredsställande, icke minst med hänsyn till det allmänna intresse som är förenat med landsbygdens elektrifiering, att den ecklesiastiska egendomen skall i ersättningshänseende intaga en mera gynnad ställning än enskildas fastigheter. Det mindre tillfredsställande i en sådan ordning blir än mera framträdande, då — efter vad nyss nämnts — kronoegendom under domänstyrelsens förvaltning numera i förevarande avseende i stort sett likställs med enskildas fastigheter. Det torde vidare kunna göras gällande, att medlemmarna i en distributionsförening i själva verket bör betraktas som en enhet med gemensamma intressen och därför bör vara underkastade samma villkorsbestämmelser.

Kollegiet anser därför anledning föreligga att tillmötesgå de önskemål, som kommit till uttryck i motionen.

Det torde knappast behöva befaras, att vid jämställande av ecklesiastik egendom med enskildas fastigheter, såvitt angår markupplåtelse för ledningar, den ecklesiastika egendomen skulle komma att i otillbörlig grad utnyttjas. Av ekonomiska skäl — de dryga anläggningskostnaderna — måste nämligen ledningarna mestadels givas kortast möjliga sträckning; olika alternativ härvidlag torde därför mer sällan ifrågakomma. Det synes dock vara lämpligt, att stiftsnämnderna i sina yttranden över koncessionsansökningarna — det må erinras om att vid varje sådan ansökan skall finnas fogad karta över ledningens sträckning — noga bevakar intresset av att de ecklesiastika fastigheternas mark icke tages i anspråk i oskälig utsträckning.

Då berörda befrielse från ersättningsskyldighet för markupplåtelse knappast kan anses innebära ett avstående från en den ecklesiastika egendomen tillkommande rätt, synes anledning saknas att inhämta yttrande från kyrkomötet.

Berörda 10 § i 1939 års stadga utgår ifrån att ersättning alltid skall utgå vid ianspråktagande av mark för framdragande av elektriska ledningar, vare sig detta sker å kronoegendom under domänstyrelsens förvaltning eller å ecklesiastik mark. Vid godtagande av kollegiets mening synes en ändring av detta stadgande påkallad. Vidare bör det uttalande av 1933 års boställsberedning, som delgivits stiftsnämnderna genom cirkuläret den 6 oktober 1933, icke vidare lända till efterrättelse. Möjligen bör också genom cirkulär utfärdas närmare föreskrifter i avseende å ifrågavarande markupplåtelser.

Över motionerna I: 253 och II: 419 har *lantbruksstyrelsen* i remissyttrande den 26 februari 1954 anfört i huvudsak följande.

Lantbruksstyrelsen vill erinra om att styrelsen i yttrande den 3 mars 1953 över av elkraftutredningen avgivet förslag till statligt stöd åt upprustning av elektriska distributionsnät på landsbygden vitsordat behovet av snara åtgärder för att få till stånd en sådan upprustning. Styrelsen tillstyrkte därvid en förändring av villkoren för lån ur kraftledningslånefonden så att kretsen av låneberättigade skulle utvidgas och att lån skulle få utlämnas även för upprustning av eldistributionsnät. Då elkraftutredningens och motionärernas förslag i princip överensstämmer på dessa punkter och styrelsen icke finner skäl föreligga att frångå sitt tidigare ställningstagande, tillstyrkes motionärernas förslag i berörda avseenden.

Elkraftutredningen föreslog samtidigt att till kraftledningslånefonden skulle anvisas 10 000 000 kronor. Då det disponibla kapitalet i fonden vid årsskiftet 1953—1954 endast uppgick till 3,5 miljoner kronor, kan man befara att vid nämnda förändringar av lånevillkoren kapitaltillgången skall visa sig vara otillräcklig. I avvaktan på elkraftutredningens slutbetänkande synes det dock styrelsen angeläget, att motionärernas förslag i berörda avseenden genomföres så att tillgängliga resurser blir fullt utnyttjade.

Motionärernas förslag om ett enklare system rörande säkerhetsbestämmelserna bygger även på elkraftutredningens betänkande och innebär, att in-teckning i stationsfastighet skall kunna godtagas under förutsättning att säkerheten kompletteras genom annan enklare form av garanti i avvaktan på registrering av distributionsnätet enligt lag den 22 juni 1920. Bedömandet härav skall hänskjutas till elberedningen. Detta synes icke öka förlustriskerna för långgivaren, varför detsamma tillstyrkes av styrelsen.

Motionärerna föreslår, att ränta å lån från kraftledningslånefonden bör anpassas i nivå med gällande sparbanksränta. Styrelsen vill erinra om att

ränta för lån i statens lånefonder för närvarande fastställes enligt enhetliga grunder — Kungl. Maj:ts kungörelser 1943: 936—937 — och att skäl icke anförts, som kan motivera ett avsteg härifrån. Styrelsen avstyrker i anledning härav motionärernas förslag i denna del.

Kommerskollegium har — med överlämnande av yttrande från elektrifieringsberedningen — i ett den 13 mars 1954 dagtecknat yttrande över motionerna I: 253 och II: 419 anfört huvudsakligen följande.

I det av elkraftutredningen den 26 januari 1953 framlagda delbetänkande, som åberopas i motionerna, föreslogs en modifiering av de nuvarande bestämmelserna för kraftledningslånefonden, innebärande bland annat att kretsen av de låneberättigade ej skulle vara begränsad på nuvarande sätt utan varje distributionsföretag, som befunnas vara för ändamålet lämpligt organiserat, borde kunna beviljas lån. Vidare borde enligt samma förslag de ändamål, vartill lånemedlen finge användas, ej vara begränsade till enbart anläggande på landsbygden av distributionsnät för elektrisk energi, utan lån borde kunna beviljas även för förnyelse, omläggning eller förstärkning av dylika nät.

Beträffande den för fonden gällande låneräntan förklarade sig elkraftutredningen i sagda betänkande sakna anledning att påyrka ändring av räntebestämmelserna. I avseende å de vid kraftledningslån förekommande formerna för säkerhet fann elkraftutredningen det lämpligt, att lagen den 22 juni 1920 med vissa bestämmelser om registrering av elektriska anläggningar samt om rätt till elektrisk kraft m. m. skulle överses genom kommerskollegii försorg.

I ett av kommerskollegium den 28 februari 1953 avgivet yttrande över elkraftutredningens nyssnämnda förslag förordade kollegium bland annat, att grunderna för kraftledningslånefonden ändrades på sätt elkraftutredningen föreslagit med vissa smärre modifikationer, som framginge av en bifogad promemoria samt att den långivande verksamheten från fonden överflyttades på elektrifieringsberedningen; dock att övervakningen av utestående lån kvarstannade hos kollegium, intill dess låntagare beviljades lån för upprustning.

Kollegium har sålunda i sitt nyssnämnda yttrande tillstyrkt sådana ändringar av bestämmelserna för kraftledningslånefonden, som avses i första ledet av motionärernas hemställan.

I avseende å andra ledet av samma hemställan har beträffande räntesatsens storlek föreslagits att räntan å kraftledningslån skulle anpassas i nivå med gällande sparbanksränta. Enligt kollegii åsikt kan emellertid frågan om räntans storlek knappast besvaras enbart för sig. Detta spørsmål bör sålunda ses i samband med vilka åtgärder, som i övrigt vidtages av statsmakterna till befrämjande av elektrifieringen i landet.

Vad slutligen angår frågan om säkerhet för kraftledningslån synes motionären finna önskvärt, att inteckning efter registrering jämlikt 1920 års lag skall utgöra säkerhet i flertalet förekommande fall. Inteckning skulle till och med i avvaktan på registrering kunna komma till användning, även om det ekonomiska värdet därav till en början är obetydligt, under förutsättning att säkerheten kompletteras med annan enklare form av garanti.

Kollegium får i detta sammanhang erinra om att kollegium i förenämnda yttrande framhållit, att en översyn av 1920 års registreringslag igångsatts inom kollegium och att vissa ändringar däri påtagligen är nödvändiga, om inteckning i det registrerade ledningsnätet skall bli en lämplig form av säkerhet. Registreringslagen har sålunda visat sig behäftad med vissa brister,

och den kan endast med svårighet tillämpas i det skick i vilket den för närvarande är avfattad. Med hänsyn till de förändrade förhållanden på fastighetsområdet m. m., som inträtt efter registreringslagens tillkomst, måste i samband med en revision av lagen även genomgås tidigare av kollegium beviljade registreringar.

Spörsmålen om låneränta och säkerhet för lån från kraftledningslånefonden torde komma att behandlas i elkraftutredningens huvudbetänkande, vilket torde vara att förvänta inom kort. Vid sådant förhållande synes någon särskild utredning av dessa spörsmål ej påkallad.

Elektrifieringsberedningen har i sitt nyssnämnda till kommerskollegium avgivna yttrande, dagtecknat den 22 februari 1954, anfört bland annat följande.

I yttrande till Kungl. Maj:t den 11 februari 1953 rörande det av motionärerna refererade förslaget från elkraftutredningen har elektrifieringsberedningen framlagt sina synpunkter på bl. a. nu ifrågavarande spörsmål. Beredningen har härvid anslutit sig till de principiella synpunkter, som elkraftutredningen angivit beträffande fonden, men har samtidigt framhållit, att lån ur fonden bör kunna omfatta även den del av ett företags befintliga långfristiga skulder, som kan anses belöpa på den i projektet behandlade anläggningen. Beredningen har beträffande säkerheterna även ifrågasatt om icke lättnaderna bör göras ännu något större, än vad elkraftutredningen förordar, efter hand som erfarenheter av den utvidgade verksamheten erhålles. Mot de delar av förslaget, som avser det administrativa handhavandet av låneverksamheten, innebärande att elektrifieringsberedningen — i stället för som nu kommerskollegium och lantbruksstyrelsen — skall pröva och avgöra lånefrågorna, och det fortsatta utarbetandet av lånevillkor förklarade sig beredningen ej ha något att erinra. Villkoren för lånen skulle utarbetas av beredningen i samråd med kommerskollegium och statskontoret och fastställas av Kungl. Maj:t; dock borde beredningen ej belastas med de med lånen förenade rutinmässiga administrativa uppgifterna mer än som vore nödvändigt under den i utredningen föreslagna provisorietyden. Beredningen förordade därför, att kollegium tills vidare skulle handha kontrollen över redan beviljade lån ur kraftledningslånefonden. Beträffande räntan på lånen ansåg elkraftutredningen, att anledning då sagnades att ändra räntebestämmelserna för fonden, innebärande en räntefot av 4 procent. Beredningen ansåg sig ej ha anledning att närmare ingå på denna fråga.

Några väsentliga, nya omständigheter har i sak ej framkommit sedan beredningen avgav sitt utlåtande, varför beredningen sålunda får hänvisa till detsamma. Det av elkraftutredningen framlagda förslaget om överflyttningen av prövning av lånen till beredningen var grundat på att beredningen samtidigt skulle ta hand om även andra arbetsuppgifter avseende elnätets upprustning. I avvaktan på statsmakternas beslut härom synes överflyttningen av handläggningen av låneärendena till beredningen tills vidare böra anstå. Detta bör då givetvis ej hindra att beredningen deltagar i granskningen av låneärendena i den mån så befinnes lämpligt.

Elkraftutredningen av år 1943 har i sitt den 24 februari 1954 dagtecknade remissyttrande över motionerna I: 253 och II: 419 anfört följande.

Motionärerna har i allt väsentligt återopat det av elkraftutredningen den 26 januari 1953 avlämnade förslaget angående stöd åt upp rustning av elektriska distributionsnät på landsbygden. Endast beträffande låneräntan synes olikhet råda mellan motionerna och elkraftutredningens förslag. Motionärer-

na förordar sålunda en anpassning av låneräntan till gällande sparbanksränta, medan elkraftutredningen i sitt förslag framhöll, att anledning saknades att ändra räntebestämmelserna för lånefonden.

Elkraftutredningens ställningstagande motiverades av att man samtidigt föreslog inrättande av en ny lånefond, elnätstödånefonden, från vilken räntefria stödlån skulle kunna erhållas. Det ansågs med hänsyn härtill onödigt att även kraftledningslånen skulle få stödkaraktär och sålunda skilja sig från de normala statliga, räntebärande lånen.

Elkraftutredningen avser, att i sitt under slutbehandling varande huvudbetänkande återkomma till frågorna rörande stöd åt landsbygdsnätens uppbyggnad. Det kan dock redan nu sägas att elkraftutredningen i den av motionerna berörda frågan icke har något att tillägga utöver vad som framgår av förenämnda förslag.

Utskottet. Såsom Kungl. Maj:t anfört torde elkraftutredningen inom den närmaste tiden komma att avge sitt slutbetänkande. Med hänsyn härtill synes det enligt utskottets mening vara olämpligt att för närvarande vidtaga några mera ingripande ändringar i de bestämmelser, som nu gäller i fråga om befrämjandet av landsbygdens elektrifiering. Vid sådant förhållande och då förevarande anslag för innevarande budgetår uppräknats med 500 000 kronor, kan utskottet ej heller förorda någon ytterligare höjning av medelsanvisningen. Utskottet finner sig sålunda icke böra biträda yrkandena i motionerna I: 253 och II: 419 samt I: 370 och II: 470.

Vad härefter angår motionen I: 20 delar utskottet den i motionen framförda åsikten, att från kronans fastigheter, som elektrifieras genom distributionsföretag, må kunna upplåtas mark för framdragande av elektriska ledningar på i huvudsak samma villkor som från enskilda fastigheter. Av utredningen framgår, att de under domänstyrelsens förvaltning stående fastigheterna numera är i stort sett likställda med enskilda fastigheter i förevarande hänseende, medan förhållandet är annorlunda i fråga om de ecklesiastiska fastigheterna. Enligt utskottet synes det angeläget, att av domänstyrelsen tillämpade normer kommer till användning jämväl beträffande övriga med motionen avsedda fastigheter. Såsom elkraftutredningen framhållit i sitt remissyttrande bör den i motionen berörda frågan ses i ett större sammanhang, nämligen som en del av spörsmålet om markägarens medgivande till dragande av elektrisk ledning över hans mark. Det torde emellertid få ankomma på Kungl. Maj:t att efter utredning vidtaga de åtgärder, som kan bli erforderliga med anledning härav.

Under återopande av vad sålunda anförts hemställer utskottet,

- 1) att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts framställning samt med avslag å motionerna I: 370 och II: 470, till *Befrämjande av landsbygdens elektrifiering* å riksstaten för budgetåret 1954/55 under nionde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 4 000 000 kronor;

- 2) att motionerna I: 253 och II: 419, såvitt angår yrkandet att lån ur kraftledningslånefonden må beviljas åt distributionsföretag, som av elektrifieringsberedningen befinnes vara

lämpligt organiserat, även för förnyelse, omläggning eller förstärkning av distributionsnät, icke må föranleda någon riksdagens åtgärd;

3) att motionerna I: 253 och II: 419, såvitt avser hemställan hos Kungl. Maj:t om förslag snarast möjligt rörande ändrade grunder för kraftledningslånefonden i fråga om säkerhet och låneränta, icke må föranleda någon riksdagens åtgärd; samt

4) att riksdagen må i anledning av motionen I: 20 i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville vidtaga åtgärder för att enhetliga regler — på sätt utskottet föreslagit — skall gälla beträffande upplåtelse av mark å i motionen angivna fastigheter för framdragande av elektriska ledningar.

Stockholm den 13 april 1954.

På jordbruksutskottets vägnar:

HJALMAR GUSTAFSON.

Vid detta ärendes slutbehandling har närvarit:

från första kammaren: herrar Anderberg, Lage Svedberg, Näslund, Bertil Andersson, Sundberg*, Eskilsson, Nord, Bror Nilsson, Mossberger och Sigfrid Larsson*; samt

från andra kammaren: herrar Gustafson i Dädesjö*, Antby, Jonsson i Strömsund och Pettersson i Dahl, fru Eriksson i Hallstahammar, herrar Ahlsten*, Lindström, Mårtensson*, Jönsson i Gärd's Köpinge och Eliasson.

* Ej närvarande vid justeringen.

Reservation

av herrar *Bror Nilsson, Sigfrid Larsson* och *Pettersson* i Dahl, vilka ansett att utskottet bort tillstyrka motionerna I: 253 och II: 419 samt I: 370 och II: 470 samt att därför

dels första stycket av utskottets utlåtande å s. 11 bort ersättas med text av följande lydelse:

»Vad till en början beträffar motionerna I: 253 och II: 419 samt I: 370 och II: 470 åsyftar dessa i huvudsak ett tillgodoseende av det förslag rörande upprustning av distributionsnäten på landsbygden, som framlagts av elkraftutredningen den 26 januari 1953. Motionerna skiljer sig åt därutinnan, att i de båda förstnämnda begäres en uppmjukning av lånebestämmelserna rörande kraftledningslånefonden, medan i motionerna I: 370 och II: 470

hemställas om en höjning av medelsanvisningen för ändamålet med 1 000 000 kronor.

Såsom vid behandlingen i föl av förevarande anslag vill utskottet understryka önskvärdheten av att elektrifieringen på landsbygden påskyndas så mycket som möjligt. Av det föregående framgår, att elkraftutredningen inom den närmaste tiden beräknas inkomma med sitt slutbetänkande. Proposition i ämnet kan emellertid uppenbarligen icke föreläggas innevarande års riksdag. Med hänsyn härtill synes det utskottet angeläget att redan nu ökade resurser ställas till förfogande för ändamålet. Utskottet förordar sålunda, att anslaget i enlighet med motionerna I: 370 och II: 470 uppräknas till 5 000 000 kronor.

Vidare tillstyrker utskottet yrkandet i motionerna I: 253 och II: 419 om sådan ändring av bestämmelserna för kraftledningslånefonden, att lån därur må beviljas åt distributionsföretag, som av elektrifieringsberedningen finnes vara lämpligt organiserat, även för förnyelse, omläggning eller förstärkning av distributionsnät. Vid bifall till sistnämnda förslag torde det få ankomma på Kungl. Maj:t att vidtaga erforderlig författningsändring. I fråga om yrkandena i motionerna rörande ändrade grunder för låneränta och säkerhet för lån från kraftledningslånefonden förordar utskottet, att riksdagen hos Kungl. Maj:t hemställer, att förslag i ämnet framläggas snarast möjligt och senast i samband med proposition i anledning av elkraftutredningens slutbetänkande.»

dels ock utskottets hemställan under 1), 2) och 3) bort ha följande lydelse:

»1) att riksdagen må, med anledning av Kungl. Maj:ts framställning samt med bifall till motionerna I:370 och II: 470, till *Befrämjande av landsbygdens elektrifiering* å riksdagen för budgetåret 1954/55 under nionde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 5 000 000 kronor;

2) att riksdagen må med bifall till motionerna I: 253 och II: 419, såvitt nu är i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t an hålla, att Kungl. Maj:t ville låta företaga den författningsändring, som utskottet förordat i det föregående;

3) att riksdagen må, med bifall i förevarande del till motionerna I: 253 och II: 419, i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t ville — på sätt utskottet förordat — framlägga förslag rörande ändrade grunder för kraftledningslånefonden i fråga om säkerhet och låneränta; samt»